

СПІВРОБІТНИЦТВО ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ ТА УКРАЇНИ

THE COOPERATION OF VISEGRAD GROUP AND UKRAINE

Палінчак М.М.,

*доктор політичних наук, професор,
декан факультету міжнародних відносин
Ужгородського національного університету*

Стебляк Д.М.,

*аспірант
Ужгородського національного університету*

Вишеградська група – об'єднання чотирьох центральноєвропейських держав – Польщі, Чехії, Угорщини та Словаччини заснована 15 лютого 1991 року. Чехія, Угорщина, Польща та Словаччина стали частиною ЄС у 2004 році, і навіть після приєднання країн V4 не перестали співіснувати як єдина група, більше того, стали опорою один для одного у встановленні європейських цінностей. Вишеградська група активно співпрацює з Україною у різних сферах та допомагає у проведенні реформ. Представляє Україну на міжнародній арені. Важливим фактором є перспективи співробітництва у форматі 4+1. Вишеградська четвірка підтримує прагнення України у майбутньому стати частиною ЄС.

Ключові слова: Вишеградська група, Україна, співробітництво, ЄС, економіка, політика.

Вышеградская группа – группа четырех центрально-европейских государств – Польши, Чехии, Венгрии и Словакии, основанная 15 февраля 1991 года. Чехия, Венгрия, Польша и Словакия стали частью ЕС в 2004 году, а после присоединения страны V4 не перестали сосуществовать как единая группа, более того стали опорой друг для друга в установлении европейских ценностей. Вышеградская группа активно сотрудничает с Украиной в разных сферах и помогает в проведении реформ. Представляет Украину на международной арене. Важным фактором являются перспективы сотрудничества в формате 4+1. Вышеградская четверка поддерживает стремление Украины в будущем стать частью ЕС.

Ключевые слова: Вышеградская группа, Украина, сотрудничество, ЕС, экономика, политика.

The Visegrad Group is a group of four Central European countries. Poland, Hungary and Slovakia established it February 15, 1991. The Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia became part of the EU in 2004, and even after the accession to the EU they continued to exist as a single group. They gave more support to each other in establishing European values. The Visegrad Group actively cooperates with Ukraine in various spheres and helps our country in implementing reforms. It also represents Ukraine in the international arena. An important factor is the cooperation in the format 4 + 1 in future. The Visegrad Four supports Ukraine's aspirations to become the part of the EU in future.

Key words: Visegrad Group, Ukraine, cooperation, EU, economy, politics.

Постановка проблеми. Вишеградська група (Польща, Чехія, Угорщина та Словаччина) заснована 15 лютого 1991 року.

Вишеградська група (також відома як «Вишеградська четвірка» або просто «V4») відображає об'єднані зусилля країн Центральної Європи для спільної роботи у ряді областей, що становлять спільний інтерес у рамках загальноєвропейської інтеграції. Чехія, Угорщина, Польща та Словаччина стали частиною ЄС у 2004 році, і зробили ще один крок у подоланні штучних розділових ліній в Європі шляхом взаємної підтримки, навіть після приєднання країн V4 не перестали співіснувати як єдина група, більше того, стали опорою один для одного у встановленні європейських цінностей. Важливе значення має співробітництво країн Вишеградської групи з Україною.

Стан опрацювання проблеми. Вагомий внесок у дослідження Вишеградської групи зробили багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед

них: С.І. Ростецька, С.Л. Швець, Г.М. Перепелиця, Я. Турчин, а також І. Мудрієвська, яка досліджувала співробітництво В4+1 у ХХ ст. – на початку ХХІ ст. При написанні статті проаналізовано дані з офіційного сайту Вишеградської групи, МЗС України та інших офіційних інституцій.

Метою роботи є аналіз політичного співробітництва між Вишеградською групою та Україною, а також економічна співпраця з Україною. Переваги та недоліки співробітництва для країн Вишеградської групи та України. Аналіз Карпатського регіону, як приклад співпраці В4 та України.

Виклад основного матеріалу. Вишеградська група бажає внести свій вклад у побудову європейської архітектури безпеки та економічного співробітництва на основі ефективної співпраці у рамках наявних європейських інститутів. Вся діяльність Вишеградської групи спрямована на зміцнення стабільності у регіоні Центральної Європи [1].

Країни-члени:

- Угорщина (з 1991 року);
- Польща (з 1991 року);
- Словаччина (з 1993 року);
- Чеська Республіка (з 1993 року).

Всі чотири країни у Вишеградській групі є країни з високим рівнем доходу і дуже високим індексом розвитку людського потенціалу. Країни В4 характеризуються стійким зростанням економіки [2]. Якщо аналізувати країни Вишеградської четвірки, як єдину національну державу, то Вишеградська група є п'ятою за величиною економікою в Європі і 12 у світі [3].

Аналізуючи показники ВВП на душу населення за 2015, то найбільший показник у Чехії, за нею йдуть Словаччина і Угорщина (табл. 1) [4].

Польща

Польща має найбільшу економіку регіону (ВВП за ПКС у цілому 1004,5 млрд доларів США, займає 23-є місце у світі). За даними Організації Об'єднаних Націй і Світового банку, це країна з високим рівнем доходу [7] з високою якістю життя і дуже високим рівнем життя [8; 9]. Польська економіка є шостою за величиною в ЄС і одна з найбільш швидко зростаючих економік в Європі.

Що ж до співпраці Польщі з Україною, вона знаходиться на якісно високому рівні.

Станом на 31 грудня 2015 р., обсяги польських інвестицій в Україні становили 785,9 млн. дол. США, що складає 1,8% від загального обсягу іноземних інвестицій в Україну. З початку 2015 р. польські інвестиції скоротилися на 45,3 млн. дол. США.

Чехія

Економіка Чехії є другою за величиною (ВВП за ПКС [4] загалом, займає п'ятдесяте місце у світі) групи. Сьогодні Чеська Республіка є вельми промислово розвинутою країною і, згідно з даними Світового банку, одна з тридцяти найбільш розвинених країн світу. Основна з проблем, з якими вона стикається є нерівність між регіонами.

Угорщина

Угорщина має третю за величиною економіку групи (загальний обсяг ВВП 255,254 млрд. дола-

рів, 57-е місце у світі). Основними галузями промисловості є машинобудування (автомобілі, автобуси), хімічна, електротехнічна, текстильна та харчова промисловості.

Сектор послуг склав велику частину бюджету і його роль в угорській економіці неухильно зростає. Розташована у самому серці Центральної Європи, стратегічне положення Угорщини відіграє значну роль у зростанні сектора послуг через центральне положення країни, що робить її придатною і корисною для інвестування.

Словаччина

Також досить потужна економіка В4, у Словаччини ВВП 158,428 млрд. дол. США, 70-е місце у світі [10]. Сьогодні Словаччина є передовою промисловою державою.

Польща, Чехія, Словаччина та Угорщина мають тісні взаємовідносини та активно співпрацюють не лише в економічній галузі з Україною, але мають з Україною налагоджене політичне співробітництво на високому рівні.

Діяльність В-4 охоплювала всі сфери співпраці: безпекову, політичну, економічну, соціокультурну тощо. Відповідно до декларації, прийнятої 12 травня 2004 р., співробітництво у рамках В4 було передбачено у 41 напрямі.

Одне із чільних місць у співробітництві ВГ зі східноєвропейськими партнерами посідає Україна. Співпраця ведеться щорічно у різних формах: міжурядові контакти, різноманітні заходи у форматі В-4 + Україна у політико-безпековій, військовій, енергетичній, соціокультурній і регіональній сферах. Аналіз генезису взаємовідносин у кожній із зазначених сфер дозволить визначити ефективність даної співпраці.

Вишеградська четвірка, як і Україна, надає великого значення розвитку регіонального та транскордонного співробітництва, яке є надзвичайно вигідне економічно тому, що йдеться, насамперед, про необхідність створення належної прикордонної інфраструктури (включаючи технічну модернізацію пунктів перетину на кордоні України з Польщею, Словаччиною та Угорщиною), розвиток загально

Таблиця 1

ВВП на душу населення для країн Вишеградської четвірки*

Країна	Показник	2013	2014	2015	2016
Чехія	ВВП на основі купівельної спроможності (ППС) ВВП на душу населення **	27,200.051	28,086.483	29,115.997	30,261.345
Угорщина	ВВП на основі купівельної спроможності (ППС) ВВП на душу населення	20,065,084	20,817.433	21,597.298	22,422.366
Польща	ВВП на основі купівельної спроможності (ППС) ВВП на душу населення	21,214.302	22,201.121	23,339.843	24,581.780
Словаччина	ВВП на основі купівельної спроможності (ППС) ВВП на душу населення	24,605.348	25.524,656	26,710.975	28,137.028

Примітка: розроблено на основі даних Міжнародного валютного фонду

* World Economic Outlook Database, April 2014

** Czech Republic: Gross domestic product based on purchasing-power-parity (PPP) per capita GDP (Current international dollar)

вигідного економічного співробітництва прикордонних областей України та країн сусідів, рух робітників. Необхідно також активізувати спільні дії на регіональному рівні з метою розв'язання екологічних проблем, проблем працевлаштування тощо.

Транскордонне співробітництво України та країн В-4 відбувається у таких формах:

1. Діяльність єврорегіонів;
2. Дія програм сусідства;
3. Діяльність міжнародних регіональних організацій та асоціацій;
4. Міжрегіональна співпраця (угоди про транскордонне співробітництво).

Однією з форм транскордонного співробітництва адміністративно-територіальних одиниць сусідніх

держав в ЄС є співпраця у рамках єврорегіонів відповідно до двосторонніх та багатосторонніх угод з метою розв'язання спільних проблем або вирішення тотожних завдань за узгодженими механізмами. На сьогодні в Україні діє декілька єврорегіонів, два з яких із країнами Вишеградської четвірки: «Буг» (Україна, Польща, Білорусь) та «Карпатський єврорегіон» (Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія). Створення єврорегіону є економічно вигідно для Вишеградської групи.

Проаналізувавши Програму «Карпатського єврорегіону», яка складена на перспективу до 2020 року – **The Carpathian Euroregion Strategy 2020 & beyond** – можна зробити SWOT аналіз, який проілюструє політичні, економічні, конку-

Таблиця 2

Можливості Карпатського єврорегіону для В 4 (та України)

Strengths (сильні сторони)	Weaknesses (слабкі сторони)
<ul style="list-style-type: none"> – наявність сильних базових галузей промисловості у деяких частинах регіонів Центральної Європи (наприклад, металургія, хімічна, машинобудування промисловість, видобуток нафти); – виникають нові можливості полегшення зростання нових галузей; – більш низькі витрати на оплату праці, ніж у решті частини Європи, робоча сила з освітою і навичками; – різноманітна економічна інфраструктура; – наявність важливих природних ресурсів (наприклад, лісове господарство, сировина для будівельних робіт); – виробництво фруктів високої якості, винна продукція, лісова продукція); – висока частка працездатного населення; – велика кількість туристичних визначних пам'яток, що дає змогу розвиватися туризму; – висока частка людей з вищою освітою (особливо в українських регіонах без робочих місць); – збільшення розміру ринку збуту для всіх сторін; – позитивна тенденція у ряді підприємств після 2012. 	<ul style="list-style-type: none"> – у деяких регіонах неготові економічно розвиватися у напрямку Європи; – висока частка підприємств із застарілою технологією; – обмежені можливості для залучення капіталу, низький рівень зовнішніх інвестицій (особливо для українського регіону); – деякі промислові підприємства характеризуються низьким коефіцієнтом використання; – низький інноваційний потенціал у приватному та державному секторі; – ступінь впровадження інновацій низька; – компанії не знають можливостей транскордонного ринку; – погано розвинена підтримка бізнесу; – стратегії регіонального туризму не є гармонізовані; – загальна кількість економічно активного населення є низькою.
Opportunities (можливості)	Threats (загрози)
<ul style="list-style-type: none"> – можливості для збільшення торгівлі між ЄС та Україною; – можливість збільшення обсягів фінансових програм допомоги Україні з упором на економічні реформи і економічний розвиток на місцевому рівні; – потенціал для розвитку логістики, (пов'язаний з транзитом через Європу); – більша прикордонна співпраця; – збільшення транскордонних контактів і комунікацій на рівні бізнесу; – використання нових технологій і змісту виробництва нових можливостей); – потенційне збільшення числа іноземних туристів; – впровадження інновацій; – можливості для розвитку робочої сили; – краще інтегрований ринок приведе до більш широких можливостей для розвитку робочих місць, зменшить рівень безробіття (у тому числі безробіття серед молоді) та зниження ризику соціальної несправедливості; – нові ринки збуту продукції; – збільшення ринків; – більша кількість споживачів. 	<ul style="list-style-type: none"> – подальше збільшення регіональних економічних диспропорцій розвитку між містами і сільськими районами; – нестійка політична ситуація та безпека в Україні може завдати шкоди економіці у регіонах ЄС; – нестабільність законодавчої бази України, що негативно впливатиме на бізнес-середовище, приплив іноземних інвестицій і транскордонний бізнес; – загрози та недовіра заважають більш широкому поширенню співпраці бізнесу; – адміністративні бар'єри; – неспоріднена освітня програма може привести до безробіття серед молоді; – посилення конкуренції між регіонами, розміщеними на кордоні через аналогічний асортимент продукції і послуг (наприклад, у сільському господарстві, туристичному секторі); – надалі «витік мізків» здебільшого з України, еміграція кваліфікованих робітників в інші регіони і закордон; – довгий і складний шлях Європейської інтеграції України.

рентні відносини та розвиток ринку трудових ресурсів, їх сильні та слабкі сторони, можливості і загрози для Вишеградської четвірки і України [6].

Також на базі Карпатського регіону та створеної **The Carpathian Euroregion Strategy 2020 & beyond** передбачено покращення бізнес сфери, туристичної інфраструктури та інвестиційної сфери.

Отже, співробітництво Вишеградської четвірки у форматі 4+Україна, на прикладі Карпатського єврорегіону проілюструвало, що воно принесе свої вигоди не лише для України, але і для країн Вишеградської четвірки.

Також важливими є Програми сусідства, які були розроблені у 2007 р., і фінансуються через програму «Інструмент Європейського сусідства і партнерства» для українських партнерів (ІЕСП – новий фінансовий інструмент ЄС, що замінює

такі інструменти, як TACIS, MEDA), ініціативу INTERREG (Особливий інструмент для підтримки програм транскордонної, транснаціональної та міжрегіональної співпраці між державами ЄС у рамках ЄПС і транскордонної співпраці з третіми країнами) для партнерів з держав ЄС.

Європейська Комісія (ЄК) підготувала 12 програм сусідства, у трьох з яких бере участь Україна разом із Вишеградськими партнерами.

1) Програма сусідства «Польща – Білорусь – Україна». В Україні поширюється на Волинську, Закарпатську, Львівську області.

2) Програма сусідства «Угорщина – Словаччина – Україна». В Україні поширюється на Закарпатську область.

3) Україна також приєдналась до четвертого раунду транснаціональної програми CADSES

Таблиця 3

**Indicative list of projects 2016-2020
(Приблизний перелік проектів 2016-2020) [6]**

Назва проекту***	Мета	Заплановані дії	Результати	Запланований бюджет у тис. EUR	Джерело можливого співфінансування
Бізнес-портал Карпатського Єврорегіону	Економічна і бізнес-інтеграція з Карпатським Єврорегіоном: збільшують прикордонну торгівлю, інвестиції і мобільність робочої сили	створення спільних двомовних (на 5 мовах, у тому числі ENG) інформаційних порталів (Баз даних ЦЄ компаній, інтернет-пошук ділових партнерів, центр конференц-гід, бізнес-практика і поради, щодня комунікаційна платформа для компаній та інших зацікавлених сторін і т.д.).	I-services, Web site Company database, Conference center guide developed (I-послуги, веб-сайт бази даних компаній, Конференц-центр розвитку	1 000	ENI HU-RO-SK-UA & ENI PL-BY-UA 2014-2020 Programmers Danube Strategy Central Europe Programme
Карпатський Єврорегіон у просуванні туризму	Збільшення конкурентоспроможності Карпатського Єврорегіону через його просування як туристичного напрямку	Розробка туристичних досліджень/ Стратегія ЦЄ, PR & маркетингова діяльність, організація заходів (наради експертів, семінари, конференції, people-to-people events), публікації, рекламна, брошури.	Туристична стратегія поширення інформації і рекламна кампанія просування туристичних напрямів. Наради експертів, семінари, конференції, брошури	490	ENI HU-RO-SK-UA 2014-2020 Programme Danube Strategy Central Europe Programme
Карпатський Єврорегіон для інвесторів	Для того, щоб підняти привабливість Карпатського Єврорегіону для потенційних інвесторів, залучення інвесторів для місцевого та транскордонного розвитку співробітництва.	створення мережі взаємопов'язаних центрів підтримки інвестицій, таких як агентства регіонального розвитку, бізнес-центри, комерційні палати і т.д.	інвестиційна підтримка, реалізується мережа створення стимулювання інвестиційної діяльності	600	ENI HU-RO-SK-UA & ENI PL-BY-UA 2014-2020 Programmes Central Europe Programme

Примітка: розроблено автором на основі The Carpathian Euroregion Strategy 2020 & beyond

*** Заплановані роки реалізації [6]

(Програма Ініціатив ЄС, по якій співтовариство активно сприяє розвитку транснаціональної співпраці для Зони Центральної Адріатики-Дунаю-Південно-Східної Європи. В Україні поширюється на Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Одеську, Чернівецьку та Тернопільську області.

V4 активно бере участь у діяльності регіональних міжнародних організацій та асоціацій. Співпраця країн В-4 з Україною відбувається у рамках наступних об'єднань: Асамблея європейських регіонів (AER) – Львівська, Одеська обл., Конгрес Регіональних та Місцевих влад Європи (CLRAE) – Черкаська, Закарпатська, Чернігівська області та інші, Асоціація європейських прикордонних регіонів (AEBR) – Волинська, Львівська, Івано-Франківська. В Україні налагоджуються контакти на державному рівні та на рівні органів місцевого самоврядування з європейськими структурами, до яких також входять Вишеградські країни, а саме з Комітетом регіонів Євросоюзу (CoR), Радою європейських муніципалітетів та регіонів (CEMR).

Україна та Вишеградська група співпрацюють у багатьох сферах. В4 завжди допомагає Україні на міжнародній арені, і представляє Україну як демократичну державу, яка може стати частиною В4+, а у майбутньому і Європейської співдружності. Але для того, щоб дійти до цього, Україна повинна зробити певні кроки, реформувати деякі сфери, підняти економіку, покращити політичний мікроклімат, реформувати судову систему та інше. Адже потрібно зробити кроки на зустріч та певні дії, які стануть фактом того, що Україна дійсно рухається у демократичному напрямку.

2014 рік був надзвичайно насиченим з політичної точки зору. У цьому 2014 році співробітництво України та країн Вишеградської групи вийшло на якісно новий рівень. Президент України Петро Порошенко та президенти країн Вишеградської четвірки на зустрічі у Братиславі домовилися про започаткування нового формату співробітництва. Насамперед мали на увазі налагодження постійної взаємодії на рівні міністрів закордонних справ та оборони країн Вишеградської четвірки та України. Також на зустрічі було сказано про створення спеціального фонду допомоги «Вишеградської четвірки» Україні, який, крім інших напрямків, готовий надати 400 стипендій українським студентам для навчання у Чехії, Словаччині, Польщі та Угорщині.

Також країни Вишеградської групи підтримують Україну на шляху вступу в ЄС та НАТО.

Країни Вишеградської групи допомагають Україні у проведенні реформ. Так, Словаччина буде допомагати у виконанні реформи сектора енергетики та безпеки в Україні. Польща – за децентралізацію, реформу місцевого самоврядування та управління публічними фінансами. Чехія – за громадське суспільство, освіту і засоби масової інформації. Угорщина – за економічну політику, розвиток бізнесу та запровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Але це не означає, що країни Вишеградської групи будуть замість України виконувати її дії, вони будуть лише допомагати та стимулювати позитивні перетворення [15].

Що ж, країни Вишеградської групи (Польща, Угорщина, Чеська Республіка, Словаччина) у період 2010–2014 рр. належали до групи держав, які підтримували європейські прагнення України, попри очевидні проблеми зі станом демократії у країні, відсутність реформ в інших сферах життя, корупцію [11].

Упродовж 2014 на початку 2015 рр. члени В4 в офіційних заявах підтримали територіальну цілісність України у контексті анексії Криму та війни на Донбасі. У грудні 2014 р. прем'єри Вишеградської четвірки на засіданні у Братиславі оголосили політику Росії як таку, що порушує суверенітет і територіальну цілісність України [12]. У підписанні та ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС Вишеградські держави теж виступали за залучення України до європейського політичного і економічного просторів.

На початку квітня 2015 р. міністри закордонних справ В4 підтримали фінансовий план надання допомоги Україні і, зокрема, вже запропонували план допомоги у сфері енергетики, зокрема щодо постачання газу Києву. Представники сусідніх держав пов'язали надання допомоги з проведенням комплексу реформ в Україні та взяли зобов'язання направити своїх експертів для надання допомоги у цій сфері [13].

Висновки. Спільна діяльність Вишеградської групи та України може принести великі переваги, як країнам В4, так і Україні у різних сферах. Також надзвичайно вагомим є допомога країн Вишеградської групи Україні, представлення її як демократичної країни на арені міжнародних відносин, допомога у проведенні реформ, та підтримка у прагненні стати частиною Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний сайт Вишеградської групи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visegradgroup.eu/about>
2. Aggregate And Per Capita GDP in Europe, 1870-2000: Continental, Regional and National Data With Changing Boundaries, Stephen Broadberry University of Warwick (27 October 2011), Retrieved on 07 September 2013
3. European Union. "The Visegrád Group – Growth Engine of Europe", international conference Speech by Johannes Hahn, Commissioner for Regional Policy. Budapest: 24 June 2014

4. "V4". International Monetary Fund. Retrieved 17 June 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=48&pr.y=18&sy=2013&ey=2019&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=964%2C935%2C936%2C944&s=PPPPC&grp=0&a=#cs1>

5. Стан та перспективи співробітництва між Україною та Вишеградською четвіркою. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/september08/2.htm>

6. The Carpathian Euroregion Strategy 2020 & beyond. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/home/Downloads/2016-03-31-202826-The_Carpathian_Euroregion_Strategy_2020_web.pdf

7. "Country and Lending Groups | Data". Data.worldbank.org. Retrieved 9 November 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://data.worldbank.org/about/country-and-lending-groups#High_income

8. "SPI PROGRESS INDEX 2015". Retrieved 16 December 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.socialprogressimperative.org/global-index/>

9. Numbeo Quality of Life Index 2015 Mid Year. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp

10. International Monetary Fund. April 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/index.htm>

11. «Україна та Вишеградська четвірка: стан і перспективи розвитку відносин». Аналітична записка // Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1861/>

12. Вишеградська група: Росія підриває основи безпеки в Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/world/1019875-vishegradska-grupa-rosiya-pidryvae-osnovi-bezpeki-v-evropi.html>.

13. «Вишеградська четвірка» створила фонд допомоги Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://espreso.tv/news/2014/12/16/quotvyshegradska_chetvirkaquot_stvoryla_fond_dopomohy_ukrayini.

14. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/trade>

15. Україна та Вишеградська група: сучасний стан та перспективи співпраці / С.І. Ростецька, С.Л. Швець // Україна і світ у третьому тисячолітті: політичний, економічний, правовий та культурний вимір: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 13–14 березня 2015 року : у 2 частинах. – Одеса : ДВНЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Міжнародний Вишеградський Фонд, 2015. – Частина II. – 180 с.